

Obsah

I. ÚVOD DO PRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ	23
1. Pojem sociálního zabezpečení	23
2. Cíle sociálního zabezpečení	24
3. Obsah sociálního zabezpečení	24
3.1 Sociální pojištění	25
3.2 Sociální zaopatření	26
3.3 Sociální pomoc	26
4. Právo sociálního zabezpečení	28
4.1 Předmět práva sociálního zabezpečení	28
4.2 Historický vývoj práva sociálního zabezpečení	28
4.3 Prameny práva sociálního zabezpečení	30
4.3.1 Normativní právní akty	31
4.3.2 Normativní smlouvy	32
4.3.3 Působnost norem práva sociálního zabezpečení	32
5. Právní skutečnosti a právní vztahy sociálního zabezpečení	33
5.1 Právní skutečnosti obecně	33
5.2 Právní skutečnosti v sociálním zabezpečení	34
5.3 Druhy základních sociálních událostí	34
5.4 Právní vztahy v sociálním zabezpečení	38
5.4.1 Subjekty právních vztahů sociálního zabezpečení	39
5.4.2 Právní způsobilost subjektů v sociálním zabezpečení	40
5.4.3 Obsah právních vztahů sociálního zabezpečení	44
5.4.4 Objekt právních vztahů sociálního zabezpečení	45
5.4.5 Vznik, změna a zánik právních vztahů sociálního zabezpečení	45
6. Odpovědnost v právu sociálního zabezpečení	46
II. LIDSKÁ PRÁVA A SOCIÁLNÍ PRÁVA. MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE V PRÁVU SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ A JEJICH DOKUMENTY	48
1. Lidská práva	48
1.1 Historický vývoj lidských práv	48
1.2 <i>Ius positivum a ius naturale</i>	49

1.3 Definice a obsah lidských práv	50
1.4 Generace lidských práv	50
1.5 Charakter lidských práv	52
2. Sociální práva	53
3. Mezinárodní organizace v oblasti lidských a sociálních práv a jejich dokumenty	56
3.1 Úvod	56
3.2 Organizace spojených národů	57
3.3 Světová zdravotnická organizace	57
3.4 Mezinárodní organizace práce	58
3.5 Dětský fond OSN	58
3.6 Rada Evropy	59
3.7 Evropská unie	60
3.7.1 Historie Evropské unie	60
3.7.2 Orgány Evropské unie	63
4. Právo Evropské unie	65
4.1 Základní zásady	65
4.2 Členění evropského práva	66
III. SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ A JEHO EKONOMICKÉ SOUVISLOSTI	68
1. Řešení sociálního zabezpečení	69
1.1 Sociální pojištění	69
1.2 Podnikové zaopatření	70
1.3 Soukromé pojištění	70
2. Koncepte sociálního zabezpečení v České republice	71
2.1 Systém sociálního pojištění	71
2.2 Systém státní sociální podpory	72
2.3 Systém sociální péče (pomoci)	72
3. Financování sociálního zabezpečení	73
3.1 Obecné principy a přístupy k financování sociálního zabezpečení	73
3.1.1 Průběžné financování (systém „pay as you go“)	73
3.1.2 Kapitálové financování (systém „capital reserve“)	75
3.1.3 Třípilířový systém financování sociálního zabezpečení	76
3.1.4 Financování důchodů	78
3.1.5 Koncepte financování důchodového systému	80
3.1.6 Reforma sociálního zabezpečení a jeho financování	81
3.2 Financování sociálního zabezpečení v České republice	82
3.2.1 Financování důchodového systému	87

3.2.1.1 Důchodové pojištění (veřejný pilíř)	88
3.2.1.2 Penzijní připojištění se státním příspěvkem (dobrovolný soukromý pilíř)	88
4. Reformy ve financování sociálního zabezpečení od roku 2013	89
4.1 Filozofie reformy důchodového systému	91
4.1.1 První pilíř – sociální a důchodové pojištění	91
4.1.2 Druhý pilíř – individuální spoření	91
4.1.2.1 Výplata penzí z druhého pilíře	94
4.1.2.2 Pro koho je druhý pilíř výhodný	96
4.1.3 Třetí pilíř – penzijní připojištění	98
IV. NEMOCENSKÉ POJIŠTĚNÍ	100
1. Úvod	100
1.1 Základní principy	101
1.2 Soulad s ústavním pořádkem ČR a mezinárodními dokumenty . . .	105
2. Okruh pojištěných osob	106
2.1 Účast zaměstnanců na pojištění	108
2.1.1 Pojištění při zaměstnání malého rozsahu a z dohody o provedení práce	109
2.1.2 Souběh pojištění z více zaměstnání	109
2.1.3 Vynětí zaměstnanců z pojištění	110
2.2 Vznik a zánik pojištění	110
2.2.1 Zaměstnanců	110
2.2.2 Smluvních zaměstnanců	113
2.2.3 Zahraničních zaměstnanců	114
2.2.4 Z důvodu změny sjednané částky započitatelného příjmu . . .	114
2.2.5 Z důvodu nástupu výkonu trestu odnětí svobody	115
2.3 Účast osob samostatně výdělečně činných na pojištění	115
3. Dávky	116
3.1 Druhy dávek	116
3.2 Obecné podmínky nároku na dávky a jejich výplatu	116
3.2.1 Ochranná lhůta	117
3.2.2 Denní vyměřovací základ	119
3.3 Nárok na dávky a jejich výplatu	124
3.4 Nemocenské	126
3.4.1 Podmínky nároku	126
3.4.2 Podpůrčí doba	127
3.4.3 Výše nemocenského	129
3.5 Peněžitá pomoc v mateřství	131

3.5.1 Podmínky nároku	131
3.5.2 Podpůrčí doba	133
3.5.3 Výše peněžité pomoci v mateřství	136
3.6 Ošetřovné	136
3.6.1 Podmínky nároku	136
3.6.2 Podpůrčí doba	137
3.6.3 Výše ošetřovného	138
3.7 Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství	138
3.7.1 Podmínky nároku	138
3.7.2 Podpůrčí doba u vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství	140
3.7.3 Výše vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství	140
4. Posuzování zdravotního stavu pro účely nemocenského pojištění	140
4.1 Posuzování dočasné pracovní neschopnosti	142
4.1.1 Vznik dočasné pracovní neschopnosti	143
4.1.2 Průběh dočasné pracovní neschopnosti	144
4.1.3 Ukončování dočasné pracovní neschopnosti	144
4.1.4 Rozhodnutí ve věcech dočasné pracovní neschopnosti	146
4.1.5 Režim dočasně práce neschopného pojištěnce, místo pobytu v době dočasné pracovní neschopnosti, povinnosti a oprávnění dočasně práce neschopného pojištěnce	147
4.1.6 Povinnosti ošetřujícího lékaře a poskytovatele pracovnílékařských služeb	150
4.1.7 Oprávnění ošetřujících lékařů a poskytovatele pracovnílékařských služeb	153
4.1.8 Povinnosti a oprávnění zaměstnavatele	154
4.1.9 Posuzování pracovní schopnosti po uplynutí podpůrčí doby	155
4.2 Posuzování zdravotního stavu pro účely poskytování peněžité pomoci v mateřství	155
4.3 Posuzování zdravotního stavu pro účely poskytování ošetřovného	156
4.4 Posuzování zdravotního stavu pro účely poskytování vyrovňovacího příspěvku v těhotenství a mateřství	158
4.5 Kontrola posuzování zdravotního stavu pro účely pojištění	159
4.6 Kontrola dodržování režimu dočasně práce neschopného pojištěnce	160
4.7 Součinnost poskytovatelů zdravotních služeb a fyzických a právnických osob	160
4.8 Oprávnění orgánů nemocenského pojištění při porušování povinností lékařů při posuzování zdravotního stavu pro účely pojištění	161

5. Organizace a řízení v nemocenském pojištění	162
5.1 Orgány nemocenského pojištění	162
5.1.1 Věcná příslušnost	163
5.1.2 Místní příslušnost	163
5.1.3 Úkoly OSSZ	165
5.1.4 Úkoly ČSSZ	168
5.1.5 Úkoly Ministerstva práce a sociálních věcí	168
5.1.6 Oprávnění orgánů nemocenského pojištění	169
5.1.7 Úkoly zaměstnavatelů v pojištění	170
5.1.7.1 Úkoly zaměstnavatelů přihlašovaných do registru zaměstnavatelů	172
5.1.7.2 Úkoly služebních útvarů a věznic	175
5.1.8 Povinnosti pojištěnců	176
5.1.9 Povinnosti dalších subjektů	178
5.1.10 Povinnost zachovávat mlčenlivost	178
5.2 Vyplácení dávek	180
5.2.1 Uplatňování nároku na výplatu dávek	180
5.2.2 Výplata dávek	182
5.3 Řízení ve věcech pojištění	184
5.3.1 Účastníci řízení	185
5.3.2 Zahájení řízení	185
5.3.3 Specifická ustanovení v řízení o pojištění	185
5.4 Správní delikty	191
5.4.1 Přestupky	191
5.4.2 Správní delikty právnických osob	193
5.4.3 Společné zásady	197
5.5 Odpovědnost, regresní náhrada	197
6. Sdělování údajů a informační systémy	200
6.1 Sdělování údajů mezi orgány nemocenského pojištění	200
6.2 Sdělování údajů mezi orgány nemocenského pojištění a živnostenskými úřady	200
6.3 Sdělování údajů orgány nemocenského pojištění ostatním subjektům	201
6.4 Sdělování údajů orgánům nemocenského pojištění ostatními subjekty	202
6.5 Sdělování údajů z jiných informačních systémů veřejné správy	204
6.6 Sdělování údajů do zahraničí	205
6.7 Informační systémy pojištění	206
6.7.1 Registry pojištěnců	206

6.7.2 Registry zaměstnavatelů	208
7. Společné instituty	209
V. DŮCHODOVÉ POJIŠTĚNÍ	213
1. Úvod	213
2. Základní pojmy	214
2.1 Účast na důchodovém pojištění	214
2.1.1 Povinná účast na důchodovém pojištění	214
2.1.2 Dobrovolná účast na důchodovém pojištění	216
2.1.3 Účast pojištění osob samostatně výdělečně činných	217
2.2 Doby pojištění	218
2.3 Náhradní doby pojištění	219
2.4 Dítě	219
2.5 Osoby blízké	220
2.6 Pracovní úraz a nemoc z povolání	220
2.7 Dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav	220
2.8 Výdělečná činnost	221
2.9 Důchodový věk	221
3. Důchody a druhy důchodů	223
3.1 Způsob výpočtu důchodů	223
3.1.1 Výpočtový základ	223
3.1.1.1 Rozhodné období	224
3.1.1.2 Roční vyměřovací základ	224
3.1.1.3 Osobní vyměřovací základ	224
3.2 Starobní důchody	227
3.2.1 Řádný starobní důchod	227
3.2.2 Předčasný starobní důchod	228
3.2.3 Souběh starobního důchodu s příjmem z výdělečné činnosti	229
3.3 Invalidní důchod	230
3.3.1 Invalidita	230
3.3.2 Potřebná doba pojištění	231
3.3.3 Výše invalidního důchodu	232
3.4 Pozůstalostní důchody	232
3.4.1 Vdovský a vdovecký důchod	232
3.4.2 Sirotčí důchod	233
3.5 Souběh nároků na důchody a jejich výplaty	233
3.6 Nárok na důchod a jeho výplatu	234
3.7 Zvyšování důchodů	235

4. Aplikace koordinačních nařízení EU v oblasti důchodového pojištění	235
5. Organizace a provádění důchodového pojištění	236
5.1 Úvod	236
5.2 Orgány důchodového pojištění	236
5.2.1 Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV)	237
5.2.2 Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ)	237
5.2.3 Okresní správy sociálního zabezpečení (OSSZ)	238
5.2.3.1 Místní příslušnost OSSZ	239
5.2.4 Ministerstva obrany, vnitra a spravedlnosti	240
5.3 Oprávnění orgánů důchodového pojištění	240
5.4 Registr pojištěnců	241
5.5 Úkoly zaměstnavatelů v důchodovém pojištění	242
5.5.1 Příslušnost zaměstnavatelů k plnění úkolů při provádění důchodového pojištění	242
5.5.2 Úkoly zaměstnavatelů v důchodovém pojištění	243
5.5.2.1 Vedení podkladové evidence	243
5.5.2.2 Vyhotovování a předkládání evidenčních listů důchodového pojištění	244
5.5.2.3 Součinnost zaměstnavatele v důchodovém řízení o dávku důchodového pojištění	245
5.5.2.4 Plnění ohlašovací a oznamovací povinnosti	245
5.6 Povinnosti občanů v důchodovém pojištění	245
5.7 Řízení ve věcech důchodového pojištění	246
5.8 Řízení ve věcech důchodového pojištění příslušníků ozbrojených sil	247
5.9 Výplata dávek důchodového pojištění	248
VI. POSUDKOVÁ ČINNOST LÉKAŘSKÉ POSUDKOVÉ SLUŽBY V SYSTÉMU SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ	250
1. Historie oboru posudkového lékařství	250
2. Činnost lékařské posudkové služby v systému sociálního zabezpečení	251
3. Činnost lékařské posudkové služby pro účely nemocenského pojištění	256
3.1 Tiskopis „Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti“	260
3.2 Důležité pojmy	263
4. Posudková činnost pro účely důchodového pojištění	263
4.1 Důležité pojmy	269

5. Posudková činnost pro účely sociálních služeb	270
5.1 Důležité pojmy	275
6. Posudková činnost pro účely zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením	275
6.1 Důležité pojmy	277
7. Posudková péče ošetřujících lékařů	277
VII. DOPLŇKOVÉ DŮCHODOVÉ SYSTÉMY	280
1. Charakteristika doplňkových důchodových systémů	280
2. Doplňkové důchodové systémy v České republice	283
2.1 Penzijní připojištění se státním příspěvkem	283
2.1.1 Charakteristika penzijního připojištění se státním příspěvkem	284
2.1.2 Státní podpora	286
2.1.3 Daňový režim	286
2.1.3.1 Daňové úlevy účastníků penzijního připojištění	286
2.1.3.2 Daňový režim související s příspěvkem zaměstnavatelů na penzijní připojištění zaměstnanců (účastníků penzijního připojištění)	286
2.1.3.3 Danění dávek z penzijního připojištění	287
2.1.4 Penzijní připojištění se státním příspěvkem v datech	287
2.1.5 Slabé stránky penzijního připojištění se státním příspěvkem	288
2.1.5.1 Věková struktura účastníků penzijního připojištění	288
2.1.5.2 Nízké průměrné příspěvky do systému	288
2.1.5.3 Nízké zhodnocení vkladů	290
2.1.5.4 Malý počet penzí	294
2.1.5.5 Právní struktura penzijních fondů	295
2.1.6 Podle čeho hodnotit penzijní fond	295
2.1.7 Doplňkové penzijní spoření	296
2.1.7.1 Jaké jsou možnosti výplaty v doplňkovém penzijním spoření	299
2.1.8 Perspektiva doplňkového penzijního spoření (penzijního připojištění se státním příspěvkem)	301
3. Komerční důchodové pojištění	302
VIII. STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORA	304
1. Úvod	304
2. Pramene právní úpravy	305
3. Základní pojmy	306
3.1 Oprávněná osoba	306

3.2 Společně posuzované osoby	306
3.3 Rozhodný příjem	306
3.4 Rozhodné období	307
3.5 Životní minimum a existenční minimum	307
3.6 Nezaopatřené dítě	308
3.7 Soustavná příprava dítěte na budoucí povolání	309
4. Jednotlivé dávky státní sociální podpory	310
4.1 Rozdělení dávek	310
4.2 Výplata dávek státní sociální podpory	312
4.3 Nárok na dávky státní sociální podpory	312
4.4 Účastníci řízení dávek státní sociální podpory	314
4.5 Povinnosti a odpovědnosti příjemců dávek a dalších osob a subjektů	314
4.6 Testované dávky	315
4.6.1 Přídavek na dítě	315
4.6.2 Příspěvek na bydlení	316
4.6.3 Porodné	320
4.7 Netestované dávky	320
4.7.1 Rodičovský příspěvek	320
4.7.2 Pohřebné	321
5. Závěr k systému státní sociální podpory	321
6. Dávky pěstounské péče	321
6.1 Příspěvek na úhradu potřeb dítěte	322
6.2 Příspěvek při ukončení pěstounské péče	323
6.3 Odměna pěstouna	323
6.4 Příspěvek při převzetí dítěte	324
6.5 Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla	324
7. Závěr k dávkám pěstounské péče	324
IX. SOCIÁLNÍ POMOC	326
1. Úvod	326
2. Prameny platné právní úpravy	328
3. Pojem sociální pomoc	329
4. Právní vztahy sociální pomoci	329
4.1 Pojem	329
4.2 Subjekty	329
4.3 Právní způsobilost v sociální pomoci	331
4.4 Objekt	331
4.5 Obsah a formy sociální pomoci	332

5. Organizace systému sociální pomoci	332
6. Řízení v sociální pomoci	333
6.1 Řízení o dávkách sociální pomoci	334
6.1.1 Subjekty poskytující dávky sociální pomoci	334
6.1.2 Účastník řízení a jeho procesní způsobilost	334
6.1.3 Zastoupení	334
6.1.4 Zahájení řízení	335
6.1.5 Přerušování řízení	335
6.1.6 Dokazování a důkazní prostředky	336
6.1.7 Rozhodnutí	336
6.1.8 Odvolání	337
6.2 Zkrácené řízení	338
6.3 Řízení o přiznání průkazu osoby se zdravotním postižením	338
6.4 Posuzování zdravotního stavu žadatele	338
7. Úhrada nákladů řízení	339
8. Správní soudnictví	339
9. Dávky systému sociální pomoci	340
9.1 Vznik nároku na dávku a její výplatu	340
9.2 Dodatečné přiznání a změna výše dávky, zánik nároku na dávku	341
9.3 Povinnosti osob a odpovědnost v oblasti sociální pomoci	341
9.4 Členění dávek sociální pomoci	342
9.5 Dávky pro osoby se zdravotním postižením	343
9.5.1 Úvod	343
9.5.2 Příspěvek na zvláštní pomůcku	344
9.5.3 Příspěvek na mobilitu	346
9.6 Výhody pro osoby se zdravotním postižením	346
9.7 Dávky pomoci v hmotné nouzi	349
9.7.1 Definice základních pojmů	349
9.7.2 Druhy dávek pomoci v hmotné nouzi	353
9.7.3 Nárok na dávky pomoci v hmotné nouzi a jejich výplatu	356
9.7.4 Povinnosti příjemce dávek pomoci v hmotné nouzi a dalších subjektů	357
9.7.5 Odpovědnost za přeplatek na dávce pomoci v hmotné nouzi	357
9.7.6 Organizace systému pomoci v hmotné nouzi	357
9.7.7 Řízení o dávkách pomoci v hmotné nouzi	358
9.8 Příspěvek na péči	359
9.8.1 Obecně	359
9.8.2 Nárok na příspěvek na péči a jeho výplatu	361
9.8.3 Povinnosti oprávněné osoby a dalších osob	362

9.8.4	Odpovědnost za přeplatek na příspěvku na péči	363
9.8.5	Organizace a řízení	363
9.8.6	Kontrola využívání příspěvku na péči	364
X.	SOCIÁLNÍ SLUŽBY	366
1.	Obecně	366
2.	Základní druhy sociálních služeb	366
3.	Formy poskytování sociálních služeb	367
4.	Zařízení sociálních služeb	367
5.	Základní činnosti při poskytování sociálních služeb	371
6.	Fakultativní činnosti	371
7.	Jednotlivé druhy sociálních služeb	371
7.1	Sociální poradenství	372
7.2	Služby sociální péče	373
7.3	Služby sociální prevence	375
8.	Poskytování sociálních služeb	376
8.1	Podmínky poskytování sociálních služeb	376
8.2	Poskytovatelé sociálních služeb a jejich registrace	377
9.	Úhrada nákladů za sociální služby	379
10.	Inspekce poskytování sociálních služeb	380
10.1	Subjekty podléhající inspekci a provádějící inspekci	380
10.2	Standardy kvality sociálních služeb	380
11.	Financování sociálních služeb	381
12.	Mlčenlivost	382
13.	Sociální pracovník a předpoklady výkonu jeho povolání	383
13.1	Definice sociálního pracovníka	383
13.2	Předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka	383
XI.	SOCIÁLNĚ-EKONOMICKÉ ASPEKTY KRIZOVÝCH JEVŮ SOUČASNÉHO GLOBALIZOVANÉHO SVĚTA	386
1.	Globalizace	386
2.	Globalizace a očekávání ekonomického růstu	386
3.	Neoliberalismus	388
4.	Souvislosti ekonomické krize v roce 2008	390
5.	Příčiny zadlužování v globalizovaném světě	392
6.	Hledání alternativ řešení	397
XII.	GLOBALIZACE, GLOBÁLNÍ PROBLÉMY A JEJICH KLASIFIKACE	404
1.	Úvod	404

1.1 Co o ní napsali?	404
1.2 Hlavní aktéři globalizace	405
2. Obecné rozdělení globálních problémů	407
2.1 Energetický problém	407
2.1.1 Řešení energetických problémů	408
2.2 Environmentální problém	409
2.3 Potravinový problém	413
2.3.1 Šest mýtů týkajících se hladu (12)	414
3. Globální problémy chudoby	416
4. Globální problém války a míru	419
5. Závěr	422
XIII. SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ V NEZAMĚSTNANOSTI	424
1. Úvod	424
2. Základní východiska	424
3. Nezaměstnanost	425
3.1 Nezaměstnanost jako ekonomický jev	425
3.2 Nezaměstnanost jako sociální jev	426
3.3 Řešení nezaměstnanosti	426
4. Pasivní politika zaměstnanosti	427
4.1 Zájemce o zaměstnání	427
4.2 Uchazeč o zaměstnání	427
4.3 Zprostředkování zaměstnání	429
4.4 Vyřazení z evidence uchazečů o zaměstnání	431
5. Podpora v nezaměstnanosti	433
5.1 Podmínky pro poskytnutí podpory v nezaměstnanosti	433
5.2 Doba poskytování podpory v nezaměstnanosti	434
5.3 Výše poskytování podpory v nezaměstnanosti	435
6. Podpora při rekvalifikaci	436
6.1 Podmínky pro poskytnutí podpory při rekvalifikaci	436
6.2 Doba poskytování podpory při rekvalifikaci	437
6.3 Výše podpory při rekvalifikaci	437
7. Aktivní politika zaměstnanosti	438
7.1 Nástroje aktivní politiky zaměstnanosti	438
7.1.1 Rekvalifikace uchazečů o zaměstnání a zájemců o zaměstnání	439
7.1.2 Investiční pobídky	440
7.1.3 Veřejně prospěšné práce	440
7.1.4 Společensky účelná pracovní místa	441

7.1.5 Překlenovací příspěvek	441
7.1.6 Příspěvek na zapracování	441
7.1.7 Příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program	442
7.2 Sdílené zprostředkování zaměstnání	442
8. Vývoj nezaměstnanosti a situace na trhu práce v České republice	443
9. Závěr	447
XIV. EVROPSKÉ PRÁVO SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ	448
1. Úvod	448
2. Koordinace systémů sociálního zabezpečení	448
3. Principy koordinace	451
3.1 Princip rovného zacházení	452
3.2 Princip aplikace právního řádu jednoho státu	452
3.3 Princip sčítání (agregace) dob pojištění	454
3.4 Princip zachování nabytých práv	454
3.5 Princip stejného posuzování faktů	455
4. Územní rozsah koordinačních nařízení	455
5. Osobní rozsah koordinačních nařízení	455
6. Věcný rozsah koordinačních nařízení	456
7. Orgány kompetentní k provádění koordinačních nařízení	457
8. Evropské formuláře	458
Rejstřík	460
Summary	465
Souhrn	466